

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

98. Opinio affirmatiua firmatur. Et explanatur, quod aliquando lex fundatur in periculo facti, vel delicti, & vtrumque explicatur, quomodo debeat intelligi. Et additur, quod opinio, quæ docet, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

Et quod lex fundata in presumptione, ipsa deficiente, non adstringit? Ex part. 12. tract. 2. Ref. 4.

§. 1. IN Bulla sic habetur, Clauso Conclavi nulli ad colloquium etiam extra portam Conclavis, etiam in maiori parte Collegij approbata admittantur, Littere vero, aut cuiusvis generis scripta ad eos qui in Conclavi erant, seu nuncium, vel notam, aut signum mittere, seu recipere, aut contra, e Conclavi ad eos qui foris erunt, nullo modo liceat, qui contra fecerint, quacumque dignitate, etiam si Cardinalatus honore prefulgeant, poene excommunicationis lata sententia subiacent, absolventi facultate, praequam in mortis articulo, soli Pontifici Maximo reservata, a quo nihilominus pro qualitate delicti ultra dictam excommunicationis poenam puniendi erunt.

2. Ad dubium propositum negatiue videtur respondendum, quia in hoc casu cessat finis legis scriptiois prohibentis.

3. Probat eo quod mens Legislatoris, & signis legis colligitur ex eius proemio, ut patet ex l. fin. ff. de Hæredibus instit. & ibi Bartolus, Baldus, Angelus, & Inola. Idem habetur in l. 1. de orig. Iuris, & docent Molina de primogen. lib. 1. cap. 5. num. 14. & 35. Gutierrez pract. lib. 1. quest. 27. num. 90. & 91. Hurtadus tom. 1. tract. 2. cap. 2. resol. 3. num. 30. Socin. de confess. sollicit. tract. 1. cap. 7. num. 4. Panormitanus in cap. aduersus de immun. Eccl. num. 2. Nauarrus in cap. si quando de rescrip. except. 8. num. 1. Oldradus conf. 103. Titaquellus tit. cessante causa limit. n. 90. & 91. Paz conf. 92. num. 6. Quintana Dueñas tom. 1. tract. 3. singul. 18. num. 8. Salas de legib. disput. 17. sect. 9. num. 13. & alij. Sed vt patet in §. 1. Bullæ Pij IV. finis suæ Constitutionis fuit, tollere abusus qui libertæ, rectæ & maturæ Electioni Pontificis obtare poterant, & ideo Bonacina tom. 3. disput. 2. quest. 2. punct. 35. num. 13. & Caltus Palaus num. 6. disput. 1. punct. 18. num. 6. cum Iosepho Gibalino in Synopsi Censurarum ver. Electio num. 6. docent finem dictæ Bullæ Pij IV. esse, vt electio futuri Pontificis libera omnino sit. Et Sayrus de censur. lib. 3. cap. 3. num. 2. ait, materiam Canonis ubi periculum in 6. esse occasionem differendi, vel turbandi electionem Summi Pontificis. Ergo quando colloctiones cum Cardinalibus, vel scripturæ ad eos missæ nullum continent abusum, nullam occasionem differendi, vel turbandi electionem Pontificis, imò conducunt, & ordinantur, & efficiunt, vt actu sequatur subita, recta, libera & matura electio ipsius Pontificis, vt est finis, & voluntas dictarum Constitutionum, in tali casu dicendum videtur ita colloquentes, & scribentes neque peccare mortaliter, nec incidere in censuras.

4. Probat hęc opinio, quia quando cessat finis adæquatus, & fundamentalis legis etiam in particulari, lex non obligat, & lex fundata in presumptione, ipsa deficiente non adstringit.

5. Probat primo ex iure Canonico, vt patet in cap. miramur, de seruis non ordinandis, iuncto cap. multis, de vat. & qual. cap. cum cessante de appellatio. lib. cap. quorundam de iudic. cap. Marchion. 1. quest. 2. cap. fin. de Reg. iuris, & glossa vers. seruorum in cap. ita quorundam de Iudais.

6. Probat, ex iure ciuili, vt patet ex l. quod dictum 32. ff. de pactis, l. adigere 6. §. quamuis de iure patronatus l. illud 9. ff. ad legem Aquiliam, ita demum, ff. de administr. tutor. l. quod ait lex, ff. de dinor. iis, l. 1. §. vltim. ff. de alimentis legatis, & Gloss. verb. prouidentia, & verbo filio procedente lib. 2. vers. & si extraneum, ff. de vulgari.

Tom. IX.

7. Et tandem probatur auctoritate Doctõrum, ita Granadus in 1. 2. controu. 7. tract. 3. p. 2. disput. 15. sect. 2. & alij quos alibi adduxi, & ad satietatem adducit Franciscus Soula in Bullam Clementis VIII. de largitione munerum fundam. 2. num. 24. quibus nunc addo Martinum de S. Ioseph post Regulam S. Francisci fol. 437. numer. 7. & me citato Roccaful. tom. 1. p. 3. lib. 6. de lege humana in communi capite 15. & me citato Crescent. in Præsidio Romano lib. 3. numer. 28 & me citato Bertrand. Loth. in Resol. Theol. tractat. 2. artic. 8. & Tamburin. vir. doct. & amiciff. in decal. tom. 1. lib. 2. cap. 1. §. 10. num. 3. & me citato Pollachus in vacat. epidem. p. 1. num. 65. & me citato Caramuel in Theologia regulari disp. 5. nu. 50. & me citato Possentius verb. lex, in collect. responsum moralium tit. de Monialibus, inquis. 2. n. 52. Et nota quod Granadus addit supra sect. 3. num. 24. Satis esse probabiliter cognosci cessare adæquatam rationem legis, vt licet possit non seruari? dummodo, vt obseruat Roccaful. vbi sup. Absit scandalum, & recte procedatur in rei veritate, non verò fictione, fingendo deficere, & cessare finem legis in particulari, cum minime deficiat. Vnde ex his aliqui non possunt intelligere, quomodo Pius IV. & Gregorius X. qui nihil aliud intendunt in suis Constitutionibus, quam optimam Pontificis electionem, quod postea velint eos excommunicationis nexu vinciri qui scriptioes adhibent tanquam media probabilia opportuna, imò, & forsan necessaria ad adiuuandam, & efficiendam dictam electionem, ideo putant in dictis Constitutionibus solum prohiberi litteras, quæ tanquam abusus tendere possunt ad differendam, turbandam, & impediendam liberam rectam, & maturam Pontificis assumptionem, non autem colloctiones, litteras &c. quæ illam adiuuare possunt, & ad hunc finem adhibentur.

RESOL. XCVIII

Opinio affirmatiua firmatur.

Et explanatur, quod aliquando lex fundatur in periculo facti, vel delicti, & vtrumque explicatur, quomodo debeat intelligi.

Et additur, quod opinio, qua docet, cessante fine legis, cessare obligationem legis etiam in casu particulari, est contra communem? Ex part. 12. tract. 2. Resolut. 5.

§. 1. V Erum supradicta opinio, licet prima fronte speciosa videatur, quam ego olim speculatiue loquendo, probabilem censui, asserendo cessante legis fine, non obligare legem etiam in particulari, nunc tamen omnino existimo practicè in nostro casu non esse hanc sententiam consulendam. Durum enim mihi videtur in re tam graui relinquere iudicium de cessatione legis, non solum omnibus Eminentiſſimis Cardinalibus, sed etiam secularibus, itaut possint impunè scribere, & colloqui cum ipsis, quoties probabiliter dictas colloctiones, vel litteras existimarent conducere ad bonam electionem Pontificis; atque ideo non adesse in illis abusum, sed cessare finem legis. Et vnus scriberet contrarium, quod scriberet alter, & ideo vnusquisque diceret, quod cessat finis legis in suo casu. Vnde si hęc opinio esset admittenda, dubitarem quod Sacrum Conclauis, & eius Rotæ magis frequentarentur, quam Postea Pasquini, & Constitutiones Pontificiæ tam arctæ deseruirent de vento, & in fumum transirent, & electio Summi Pontificis vsque ad Kalendas Græcas differretur. Ideo negatiua sententiæ, quam certam

Mm 3 tant

Alibi in to. 6. tr. 1. Ref. 70. 71. & 72. & ibi in tr. 3. Ref. 16. §. vlt. à lin. 5. & ibi in tr. 8. ex doctrina Ref. 57. §. vlt. & in tom. 1. tra. 5. Ref. 45. à lin. 4. & vers. Proinde & in tom. 5. tra. 8. ex doctrina ref. 10. & in to. 7. tr. 3. Ref. 3. prope finem, à vers. Et factis, & hic in Ref. seq. per rot. signantes in §. vlt.

NATI
ERIBU
X
III

tam existimo, adhaerendum puto, proflus affirmati-
uam refellendo.

Sup. doctri-
na contenta
in hoc &
duob. seqq.
§§. lege in
tom. 7. tr. 1.
ex Ref. 308.
§. Nec. ad
lin. 12. & in
tom. 6. tr. 1.
Ref. 69. &
alias eius
primæ notæ.
& si placet
etiam alias
eius annot.

2. Dico igitur, quod lex aliquando fundatur in
periculo facti, vel delicti, quando enim lex, seu
præceptum fundatur præsumptione facti, vel deli-
cti, si factum, vel delictum cessat, cessat etiam ob-
ligatio legis, ut fuisse institutus hæres alicuius, non
fecisti inuentarium, præsumitur, quod bona hæ-
reditatis abscondisti, & propterea es condemnatus
ultra vires: si reuera non abscondisti, non teneris
in conscientia. At quando lex, seu præceptum fun-
datur in periculo facti, vel delicti, etsi delictum,
seu factum, cesset in aliquo casu speciali, quia
non cessat generaliter, & absolute, id est non cessat
ab entitate præcepta in se, ideo non cessat lex, ne-
que præceptum. Ideo contractus minoris, vel pu-
pilli sine auctoritate tutoris, & aliis conditionibus
requisitis non valet, etsi cesset omnis fraus, Sic obli-
gatio dotis, renunciatio illius, donatio vxoris fa-
cta marito, renunciatio legitimæ, confessio Sacra-
menti, electio, & alia similia, si fiant sine solem-
nitatibus, etiam sine fraude, non valent, etsi alia
viget lex, quia non fundatur in facto, seu deli-
cto præsumpto, sed in periculo facti, id est
quod factum, seu delictum in ea re esse potuit,
etsi actu non sit. Ita ex Pontio, Suarez, Salas,
Bonacina, & aliis, docet hæc omnia Ferdinand.
à Castro Palao tom. 1. tractat. 3. disp. 1. punct. 14.
num. 13. Quibus addè Ianuarius de Casibus refer-
uatis resol. 34. num. 14. & nouissimè Angelum
Boslium Variar. tom. 3. tit. 16. §. vnic. numero 11.
& 12.

3. Hoc supposito, sic argumentor. Quando lex
præsumitur, & fundatur non in delicto, sed in pe-
riculo delicti, illo deficiente adhuc lex obligat, sed
in nostro casu, constitutiones Pontificiæ non fun-
dantur, nec præsumunt factum, vel delictum, sed
periculum facti, & delicti: ergo etiam deficiente
præsumptione, & delicto obligabunt.

4. Probo minorem ex verbis Bullæ Pij IV. §. 2.
ibi, Nos quantum cum Deo possumus futuris periculis
occurrere volentes &c. Et ideo dixit Bonacina vbi in-
fira num. 10. quod Summus Pontifex ad præcauenda pe-
ricula prohibet mitti scripta cuiusvis generis, &c.
Quod confirmatur ex illis verbis Greg. X. in cap.
vbi periculum, pro his tantum, quæ ad electionis nego-
cium pertinent vocaretur, &c. videlicet ait, Glossa,
Aduocati, & Religiosi. Ergo non prohibentur tan-
tum collocutiones quæ continent abusus & delictum, sed
etiam locutiones absque abusu, & delicto, imò licitas
in ordine ad rectam electionem Pontificis. Itaque
axioma illud Iuriconsultorum, ac Theologorum,
legem fundatam in præsumptione, si præsumptio
deficit non obligare, & cessante sine legis, legem
non attere, intelligenda sunt, ut diximus de fine
legis, & præsumptione, quæ fundatur in de-
licto, non autem in periculo delicti, ut accidit in
casu nostro circa prohibitiones Colloquutionum
vel scribentium ad conclauem, seu existentes in
Conclauis.

5. Ad argumentum verò desumptum ex ver-
bis Pij IV. appositis in proemio seu §. 1. suæ Con-
stitutionis patet responsio ex dictis, videlicet Ponti-
ficem ibi non loqui de abusibus continentibus deli-
ctum, sed tantum periculum. Ergo.

6. Adde, quod illa opinio, in qua fundatur
contraria sententia, videlicet cessante sine legis,
cessare obligationem legis, etiam in casu particula-
ri, est contra communem, ut me citato obseruat
Bassæus verb. lex. §. num. 3. & me citato Merolla

Sup. hoc in
omnibus
Ref. & §§.
positis in
annot. §. Et
tandè, præ-
cedentis
Ref.

tom. 2. capit. 8. dub. 2. difficult. 1. & me citato Verricell.
in 99. Moral. tract. 3. quest. 13. numer. 13. & me citato
Pellizzarius in Manual. Regul. tom. 2. tractat. 6. cap. 4.
num. 22. & me citato Hurtadus var. tom. 1. tra. 3. cap.
6. resol. 35. num. 223. & me citato Caspensis in Cosf.
Theol. tom. 1. disp. 6. sectio. 1. num. 4. Aranojo in 1. 2. D.
Thom. quest. 97. disp. 3. sect. 7. diff. 3. num. 45. & hæc
opinio communiter recipitur in Schola Societatis,
& ita præter Suarez, Vasquez, Salas Baldellum,
Azorium, Fillicium, & alios à me alibi adductos
tener nouissimè Escobar in Theol. Mor. tom. 1. lib. 3.
cap. 9. num. 66. Vnde practicè ego negatiuæ senten-
tiæ adhaereo.

RESOL. XCIX.

An in prohibitione colloquendi, & scribendi contenta in
Bulla Pij IV. detur paruitas materia, excusans à pec-
cato mortali, & ab incurfione censurarum? Ex p. 12.
tr. 2. Ref. 6.

§. 1. **N**egatiuam sententiam mordicus sustinet Bo-
nacina tom. 3. disput. 2. quest. 2. punct. 34. n. 13.
vbi sic ait. Dubium est vtrum mittens, vel recipiens mo-
dicum chirographum, & valde breuem scripturam,
vinculo huius censura obstringatur. Ratio dubitandi
est, tum quia paruitas materia semper excusat à mortali,
consequenter etiam ab excommunicatione, quæ per pecca-
tum mortale incurritur, tum quia legens octo, vel decem
lineas libri ob hæresim damnati, non officitur excommu-
nicatione lata contra legentes libros hæreticorum, etiam
si in illis paucis lineis inseruitur sit error, cuius causa liber
ille damnatus fuit: ergo multo minus in præfatis casibus
incurrit excommunicationem mittens, vel accipiens bre-
uissimum chirographum. Et ideo post hæc dicta sic
sic subdit Bonacina,

2. His non obstantibus omnino sustinendum est, tam
recipientem, quam mittentem breue chirographum in
præfatis casibus vinculo excommunicationis ligari; Ratio
est, tum quia prohibitio generalis est, non solum
enim prohibentur litteræ, verum etiam scriptura cu-
iusvis generis, nota & signa; huiusmodi autem chiro-
graphum comprehenditur sub nomine scripti cuiusvis
generis, vel saltem sub nomine nota, aut signi, tum quia
vbi est eadem ratio, debet etiam esse eadem iuris
dispositio. I. illud, ff. ad leg. Aquil. l. illud, Cod.
de sacrosanct. Eccles. & l. à Titio, ff. de fur-
tis. Ratio autem ob quam ista excommunicatio lata
est, militat tam in breui chirographo, quam in lon-
giori, cum inde arripri possit occasio impediendi libe-
ram futuri Pontificis electionem. Ad primam rationem
dubitandi, Respondeo, in hoc casu non adesse parui-
tatem materia, sed materiam ipsam sufficientem ad
mortale, & ad censuram incurrendam, ut patet ex
rationibus à me allatis. Ad secundam, negatur con-
sequentiâ. Ratio disparitatis est, quia illa excommuni-
catio lata est contra legentes libros hæreticorum, qui au-
tem paucas lineas legis, non dicitur, moraliter loquen-
do librum legere, consequenter ratione paruitatis materia
à mortali, & censura excusatur. Qui verò breue chirogra-
phum in Conclauis mittit, vel recipit, dicitur recipere
aliquod scriptum, notam, vel signum, quod est materia
istius excommunicationis: consequenter non excusatur à
mortali, & ab excommunicatione. Hucusque Bonacina,
cuius opinio tertere quidem debet illos, qui forsitan
folia integra extra Conclauem scriberent, vel reci-
perent.

3. Sed licet hæc opinio sit satis probabilis, tamen
ego puto aduersus illam: dandam esse paruita-
tem